

«Η Ασφαλιστική Μεταρρύθμιση υπό το πρίσμα της θεσμικής ισορροπίας του Κοινωνικού Κράτους»

Γράφει ο Γαβριήλ Αμίτσης

Καθηγητής Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας – Διευθυντής Ερευνητικού Εργαστηρίου
Κοινωνικής Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Η νομοθετική πρωτοβουλία με τίτλο «Ασφαλιστική μεταρρύθμιση και ψηφιακός μετασχηματισμός Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.)» αποτελεί μία κρίσιμη παρέμβαση στον πλέον σημαντικό άξονα του Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας (στο Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης), θωρακίζοντας μία βασική εγγύηση του Κοινωνικού Κράτους, την προστασία δηλαδή του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης. Ο νόμος εισάγει ένα πλέγμα παρεμβάσεων με στόχο την οργανωτική και διοικητική ενοποίηση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης (Μέρος Α'), τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους (Μέρος Β') και την βελτίωση των επιχειρησιακών λειτουργιών τους (Μέρος Δ'). Πρόκειται αναμφισβήτητα για παρεμβάσεις με υψηλή θετική επίδραση στην καλή διακυβέρνηση των πολιτικών κοινωνικής ασφάλισης, όπως τεκμηριώνει η συγκριτική επισκόπηση καλών πρακτικών σε άλλα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Ωστόσο, το περιεχόμενο τους δεν αποτελεί δυστυχώς προτεραιότητα της σχετικής επιστημονικής και κοινωνικοπολιτικής συζήτησης, η οποία έχει την τάση να επικεντρώνεται διαχρονικά σε δημοφιλή ζητήματα θεσμικής αρχιτεκτονικής των ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων.

Η διαχείριση της συμβατότητας των νομοθετικών πρωτοβουλιών με το διακύβευμα της θεσμικής ισορροπίας του Κοινωνικού Κράτους αντιμετωπίζεται στο Μέρος Γ' του νόμου, που φέρει τον τίτλο «Ασφαλιστικές και Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις – Ελεύθερη Επιλογή Ασφαλιστικής Κατηγορίας» και περιλαμβάνει σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση «διατάξεις με τις οποίες συμμορφώνεται το ασφαλιστικό σύστημα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και ενισχύεται η κοινωνική και ασφαλιστική δικαιοσύνη, η ανταποδοτικότητα, η αναλογικότητα και η επιχειρησιακή ελευθερία». Ο σχετικός έλεγχος των Δικαστηρίων σε συγκεκριμένες ρήτρες του Νόμου 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος - Ρυθμίσεις φορολογίας

εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις» ανέδειξε πράγματι - έστω και με σημαντική καθυστέρηση - μία σειρά παραβιάσεων της θεσμικής ισορροπίας του Κοινωνικού Κράτους (βλ. τις αποφάσεις 1880/2019, 1888/2019, 1889/2019, 1890/2019 και 1891/2019 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας), ιδίως σε σχέση με: α) την υπαγωγή μισθωτών, αυτοαπασχολούμενων, ελευθέρων επαγγελματιών και αγροτών σε έναν φορέα κοινωνικής ασφάλισης υπό ενιαίους κανόνες ασφαλιστικών εισφορών και παροχών, β) τις τεχνικές υπολογισμού των παροχών του Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης, γ) τις τεχνικές αναπροσαρμογής των επικουρικών συντάξεων, δ) τις τεχνικές υπολογισμού των ανταποδοτικών συντάξεων, ε) τις τεχνικές επαναυπολογισμού των καταβαλλόμενων κύριων συντάξεων. Αντίθετα, δεν εντοπίστηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας προβλήματα ως προς το καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων, εάν και εκκρεμεί ενώπιον της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου η εξέταση κρίσιμων ζητημάτων συνταγματικότητας του Νόμου 4387/2016 σε σχέση με: α) την υπαγωγή των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων και των στρατιωτικών σε ενιαίο με τους λοιπούς εργαζομένους φορέα ασφάλισης χωρίς διαφοροποίηση του ασφαλιστικού κεφαλαίου των μεν και των δε, β) τις τεχνικές υπολογισμού των συντάξεων τους, γ) το ρόλο του Δημοσίου ως ευθέως και βασικώς ευθυνομένου για την καταβολή των συντάξεων στους δημοσίους λειτουργούς και υπαλλήλους και στους στρατιωτικούς.

Η συστημική θεώρηση του νόμου αναδεικνύει τον κυρίαρχο ρόλο της κοινωνικής ασφάλισης για την διαχείριση των προκλήσεων της δημογραφικής γήρανσης και της επαρκούς προστασίας των εργαζομένων και των συνταξιούχων. Ο νόμος αφορά αποκλειστικά το πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης, τονίζοντας πανηγυρικά ότι πρόκειται για μία σχέση δημοσίου δικαίου, υποχρεωτική για όλους τους εργαζομένους, μισθωτούς, αυτοτελώς απασχολούμενους, ελεύθερους επαγγελματίες, αγρότες και ειδικές κατηγορίες. Διευρύνει, μάλιστα, για πρώτη φορά το πεδίο πρόσβασης – σε προαιρετική βάση – στον δημόσιο πυλώνα της επικουρικής ασφάλισης (επικουρική σύνταξη και εφάπαξ παροχές) για εργαζομένους που δεν είχαν την δυνατότητα να υπαχθούν στο σύστημα αυτό.

Βέβαια, ο προσεκτικός αναγνώστης θα εντοπίσει εύκολα ότι ο νόμος δεν περιέχει ρήτρες για την προώθηση ενός νέου μοντέλου τριών συνταξιοδοτικών πυλώνων, που περιλαμβάνει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (social insurance), το σύστημα επαγγελματικής ασφάλισης (pension funds) και το σύστημα ιδιωτικής ασφάλισης (private insurance). Πρέπει άραγε να αναμένουμε νέες πρωτοβουλίες ενίσχυσης της προστασίας των εργαζομένων μέσω ενός βιώσιμου μοντέλου τριών συνταξιοδοτικών πυλώνων; Προφανώς, εάν το ζητούμενο δεν είναι πλέον μόνο η θεσμική ισορροπία του Κοινωνικού Κράτους αλλά και η αναπτυξιακή επίδραση του...

Δημοσιεύθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2020 στο Θεματικό Αφιέρωμα «Το ασφαλιστικό ψηφίστηκε, αλλά το πρόβλημα δεν λύθηκε» του inside.story, <https://insidestory.gr/article/apotimisi-neo-asfalistiko?token=N38ULU89A1>